

Xi Jinpings «China Dream»

Notat - november 2021

Arne Jon Isachsen
**Centre for Monetary
Economics (CME)**

Gjennom sin Drøm gjør Xi Jinping kineserne stolte og ivrige etter å oppfylle hans ønsker. Resten av verden må gi rom for et fremvoksende og mektig Kina. Men er drømmen basert på omskrivninger av virkeligheten? Fortelles historien selektivt?

“Den som kontrollerer nåtiden, kontrollerer fortiden”, skrev George Orwell i boken 1984. “Fortiden blir ikke bevart, men rekonstruert med utgangspunkt i nåtiden”, hevdet den franske filosofen Maurice Halbwachs i en bok om kollektiv hukommelse.¹ Sett disse to utsagnene sammen, og ny innsikt fremkommer:

“Den som kontrollerer nåtiden kan rekonstruere fortiden.”

Det er nettopp hva Xi Jinping gjør når han som nyvalgt generalsekretær i Det kinesiske kommunistpartiet (CCP) høsten 2012, lanserer uttrykket “The Chinese Dream of Great Rejuvenation”. Retorikken som Xi her anvender, fremholder professor Maria Adele Carrai, ved Katholieke Universiteit Leuven, i en forskningsartikkel fra 2021,

“... uses a reinvented history as an asset for the future, linking China's natural progress as a global power with a selective re-reading of its millennial history.”²

¹ *Les cadres sociaux de la mémoire* heter boken som kom ut i 1925. Den engelske versjonen, *On collective memory*, er gitt ut på The University of Chicago Press, 1992.

² “Chinese Political Nostalgia and Xi Jinping’s Dream of Great Rejuvenation”, av Maria Adele Carrai, i *International Journal of Asian Studies* (2021), 18, 7-25, <https://www.cambridge.org/core/journals/international-journal-of-asian-studies/article/abs/chinese-political-nostalgia-and-xi-jinpings-dream-of-great-rejuvenation/3B68F260CFC535B9CF22990C3D4F4055>

Rekonstruerer fortiden slik at den – Kinas historie – blir et aktivum som understøtter Kinas naturlige utvikling som en fremvoksende global stormakt. Basert på selektive studier av Kinas flere tusen år lange historie.³

Den kinesiske drømmen er ferdig drømt

Bemerk at den kinesiske Drømmen er Xi Jinpings drøm. Det er hans mål, ønsker, tanker og planer som er nedfelt i Drømmen. Nærmest en marsjordre til sine egne, i første rekke de vel 90 millioner medlemmene av CCP. I neste omgang de øvrige 1,3 milliarder kinesere.

... den jevne kineser blir ikke bedt om å drømme. Drømmen er ferdigdrømt.

Bemerk videre at den jevne kineser ikke blir bedt om å drømme. Drømmen er ferdigdrømt. Han eller hun skal bare bidra til at Xis drøm blir virkeliggjort. Lydig tre inn i rollen Drømmen har gitt folket. Drømmen gjelder Kina som sådan, kollektivet, ikke hva den enkelte kineser måtte ønske eller mene.

³ Stor takk til Halvor Eifring, Torbjørn Færøvik, Kelly Ke-Shu Chen og Pål Raaum for kommentarer til en tidligere versjon av dette notatet. Forskningsassistent Mads Aleksander Svec Solberg har lest korrektur og bidratt med gode innspill. Gjenværende feil og mangler er mitt ansvar alene.

... og noe ganske annet enn den amerikanske

Den amerikanske drømmen har med den enkelte amerikaner å gjøre – arbeid hardt, vær flittig, oppfør deg skikkelig, respekter dine foreldre – og sjansene er gode for at det vil gå deg godt og du vil leve lenge i landet. Kollektivet – hele landet – som er det sentrale i Xis drøm, er så godt som fraværende i den amerikanske. Her er den enkelte i fokus. Om alle ter seg bra, blir samfunnet sterkt og godt.

Den amerikanske drømmen har fokus på fremtiden. "Gjort er gjort, og spist er spist, og heretter skal alle være venner," som Thorbjørn Egner skriver i eventyret om Hakkebakkeskogen. Den kinesiske ditto dveler langt mer ved fortiden.

Problemet med den amerikanske drømmen er at forestillingen om sjanselikheter ("equal opportunity") ikke lenger er troverdig. Dermed blir fortellingen om sosial mobilitet, som jo drømmen går ut på, heller ikke troverdig.

"I stedet ser man et slags kastesamfunn der det sosiale sjiktet man fødes inn i bestemmer nær sagt alt",⁴

som professor Espen Hammer ved Temple University i Philadelphia sier det i en ny og meget velskrevet bok.

⁴ Side 11 i *USA en supermakt i krise*, Kagge forlag, 2021

Et harmonisk samfunn med utbredt velstand innen 2021 ...

Allerede i 1979 besluttet Deng Xiaoping at Kina skulle ta sikte på å bli et samfunn med en solid middelklasse, der inntekt og formue var relativt jevnt fordelt. Deng gjorde bruk av uttrykket "*Xiaokang society*", et begrep fra Sangenes bok, som er Kinas første diktsamling, for senere å bli sitert i konfusianske kilder. På engelsk anvendes gjerne betegnelsen "moderately prosperous society".⁵

Hu Jintao – Kinas øverste leder i tiåret 2002-2012 – var opptatt av at Kina skulle bli et harmonisk samfunn. Moderat velstand for de fleste var et sentralt element her.

I Drømmen til Xi Jinping tidfestes innfrielsen av målet om et "moderately prosperous society" til hundre år etter etableringen av CCP, dvs. i 2021. Det forutsatte en dobling av BNP per innbygger fra 2010 til 2020. Denne doblingen har Kina lyktes med. En imponerende prestasjon uansett hvordan man snur og vender på det, vil mange hevde.

Den 1. juli 2021 – eksakt hundre år at Det kinesiske kommunistpartiet ble etablert i Shanghai – erklærte Xi Jinping at Kina er "... a moderately prosperous society in all

⁵ "Moderately prosperous society" or "Xiaokang society" is a Chinese term,... used to describe a society composed of a functional [middle-class](#). In December 1979, [Deng Xiaoping](#), then [paramount leader of China](#), first proposed the idea of "Xiaokang" based on the "[Four Modernizations](#)". https://en.wikipedia.org/wiki/Moderately_prosperous_society

respects".⁶ Om man legger til grunn at den økonomiske veksten må være rimelig jevnt fordelt før betegnelsen "moderately prosperous society" kan anvendes, kan kravene til *Xiaokang* society neppe sies å være innfridd. Til det er forskjellene mellom fattige og rike altfor stor. Folk fra landsbygda som jobber i kinesiske byer, uten å ha formell tilhørighet her, er annenrangs borgere. De mangler rettigheter til skole, helsevesen og pensjon på linje med dem som har papirene i orden – har *hukou* i byene.

Nærmere én av tre kinesere har begrensete rettigheter i byene de bor i. Målet om å få ned denne andelen er ikke nådd. Motstanden blant dem med *hukou* i byene er for store. De vil ikke dele trange budsjetter med innflyttere, selv når det er snakk om annen generasjons kinesere. En form for kastesamfunn à la det USA sliter med, er heller ikke fremmed for Kina.

Xi Jinping har i den senere tid snakket om "common prosperity", og med det satt den skjeve fordelingen av inntekt og formue på dagsorden.⁷ Folks misnøye med de økonomiske ulikhetene i Midtens rike truer legitimiteten til CCP. Bedre blir det ikke når helt urimelig rike mennesker barsker seg for mye og for høylytt. I november 2020 forsvant Jack Ma, en av Kinas rikeste menn, ut av det offentlige lys for tre måneder.⁸ Etter å ha refset myndig-

⁶ China Daily 1. Juli 2021

<https://www.chinadaily.com.cn/a/202107/01/WS60ddd289a310efa1bd65f42c.html>

⁷ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-10-15/china-s-xi-says-common-prosperity-doesn-t-mean-full-equality>

⁸ <https://www.bbc.com/news/technology-56448688>

hetene som står for regulering av finansmarkedene i Kina. Andre styrtrike forretningsmenn har funnet det tilrådelig å dele ut av sine formuer.

... og med en dominerende posisjon globalt innen 2049

Det andre sentrale målet i Drømmen er at Kina i 2049 – hundre år etter opprettelsen av Folkerepublikken Kina – skal være et velutviklet og fullt ut modernisert samfunn.⁹ Kina skal gjenvinne sin posisjon som verdensledende i vitenskap og teknologi, så vel som i økonomi og "business". Den kinesiske sivilisasjon og kultur skal oppleve anerkjennelse og oppsving med en dominerende posisjon globalt. Tilsvarende skal Kinas kultur og militære makt bli noe alle andre etteraper og frykter. Henholdsvis. Et rikt og mektig Kina er hva fremtiden kan by på.

Kineserne har all grunn til å være stolt av sin historie. Fem tusen år lang.¹⁰ Den lengste i verden. Ting i fortiden som det ikke er så mye å være stolt over, kan man jo tone ned eller ta helt ut. Fortelle historien selektivt. Slik at Kina og kineserne kommer godt ut av det.

Folks misnøye med de økonomiske ulikhetene i Midtens rike truer legitimiteten til CCP.

⁹ <https://www.nytimes.com/2013/06/05/opinion/global/xi-jinpings-chinese-dream.html>

¹⁰ Blant historikere er det vanlig å legge til grunn at Kina har en 4.000 år lang historie. Den historien, som kan belegges skriftlig, er ca. 3.500 år lang.

Hvordan befolkningen i et land oppfatter sin egen historie, påvirker identiteten. Hvem er vi? Hvilke verdier står vi for? Det vil i sin tur virke inn på den utenriks-politikken landet ser seg tjent med å føre. Således vil et lands historie om seg selv kunne ha betydning for andre land.

Professor Carrai trekker frem den vekten Xi Jinping legger på ydmykelsene som Kina ble utsatt for i tiden fra Den første opiumskrigen (1839-1842) og til Mao den 1. oktober 1949 kunne erklære opprettelsen av Folkerepublikken Kina.

Hun sammenfatter Jinpings vurderinger slik:

“Overall, the Great Rejuvenation that Xi is promoting points to the glory and splendor of five thousand years of Chinese civilization, providing a historical narrative according to which the splendor was illegitimately stolen during the century of humiliation ... and how the country is now rejuvenating itself once again after the enormous suffering and sacrifices of its people, and is taking back its rightful place in history thanks to CCP leadership.”¹¹

Dette er drøy kost. Som om ikke Kina selv har ydmyket andre land? Hvorfor er ikke Kina opptatt av sin egen okkupasjon av Vietnam¹², som gikk over mer enn tusen

¹¹ Side 13 i artikkelen til Carrai.

¹²https://en.wikipedia.org/wiki/China%E2%80%93Vietnam_relations

år, men alltid bare trekker frem hundre års ydmykelse av sitt eget land? Dagens Kina inkluderer både Tibet og Xinjiang, to geografiske områder bebodd av i hovedsak helt andre folk enn han-kinesere.¹³

Hensikten med det som nå følger, og som i ikke liten grad støtter seg på artikkelen til Maria Adele Carrai, er å vise hvordan Xi, gjennom sin fortelling om sin drøm om Kina, søker å påvirke kineserne – gjøre dem stolte og ivrige til å oppfylle Xis ønsker – og å myke opp resten av verden slik at det gjøres plass til et fremvoksende og mektig Kina. Slik at Kina i 2049 – om ikke før – kan gjeninnta sin posisjon som verdens navle, eller Midtens Rike. Som alle andre land skylder ærbødighet og ærefrykt.

Xi Jinping – den store historiefortelleren?

For å løse denne todelte oppgaven – stramme opp kineserne til å bli mer dynamiske, kreative, oppfinnsomme og lydige, samt å myke opp resten av verden til å ta imot et mektigere Kina – griper Xi til historien. Skriver den om med sikte på å påvirke folks oppfatning av fortiden. Hvorfor det? Jo, fordi:

¹³ Til dette avsnittet har Halvor Eifring, som er professor i moderne kinesisk ved UiO, bemerket følgende: ”Kina har vært en mester i å ydmyke andre land, som mange vil mene de den dag i dag gjør i Hongkong, Tibet, Øst-Turkestan (Xinjiang), Indre Mongolia osv. I tillegg ydmyker de store deler av sin egen befolkning.”

“constructed memories of history can significantly impact both national identity and foreign policy”,

fremholder professor Carrai¹⁴. Bemerker ordet “constructed”. Hva som er sant, er underordnet hva som er nyttig.

Kollektive minner og nostalgi – hva folk flest husker fra sitt eget lands historie og tenker tilbake på og er stolte over – er det ikke lett å ha sikker kunnskap om. Enda mer krevende er det å skulle ha en teori om hvordan slike ting virker inn på identitet og verdier, og i neste omgang på hva slags utenrikspolitikk et land kan føre.

At folks oppfatning av egen historie har betydning for hvilket mulighetsområde dagens politikere ser for seg, er neppe tvilsomt.¹⁵ Legger man en slik vurdering til grunn, kan et folks kollektivt minne fremstå som en uavhengig variabel. Ved systematisk og over tid å søke å påvirke folks oppfatning av historien til sitt land og folk vil mulighetsområde for praktisk politikk bli påvirket.

¹⁴ Side 7 i artikkelen til Carrai.

¹⁵ I en artikkel i *The Guardian* i juni 2016 skriver [Pulitzer Prize](#) winning [Reporter](#) and [Journalist](#) Ian Johnson at dagens herskere i Kina vet at “... in a communist state, change often starts when the past is challenged”. Og videre at “... memory is ... posing challenges to a regime for which history is legitimacy. Even though history is, by definition, past, it is also China’s present and future.”
<https://www.theguardian.com/world/2016/jun/08/chinas-memory-manipulators>

Nettopp dette er det Xi Jinping gjør – han driver praktisk politikk ved å fortelle Kinas historie på måter som tjener hans egen sak – hevder professor Carrai. Og peker på de tre elementene som inngår i måten Xi går frem på her:

- Utvalgte traumer
- Utvalgte høydepunkt
- Velger hva han vil fortelle, og hva han ikke vil at folk skal minnes om

Hvor fæle andre land har vært mot Kina – slik det topper seg i hundre års ydmykelse – står sentralt. At andre land har vist en stor grad av brutalitet mot Kina i perioden 1839-1949, er åpenbart. Det har skapt traumer for Kina. Ta bare freden i Bogue i 1843, da britene fikk gjennom at britiske borgere som begikk lovbrudd i Kina, skulle dømmes etter britisk lov. Eks-territoriale rettigheter kalles det, når et lands rettsvesen har dømmende myndighet i annet land. Meget ydmykende.

Utvalgte høydepunkter er det mange av i Kinas lange historie. Her kan man for eksempel trekke frem hvordan Kina tidlig på 1400-tallet flere ganger sendte ut en armada – den største på over 300 skip – som seilte til Øst-Afrika og kanskje også helt ned til Kapp det gode håp. Ikke for å underlegge seg andre land. Snarere var hensikten å få folk i andre land til å innse hvor langt foran Kina lå. Andre kunne lære av kineserne. Da blir det ikke annet enn rett og rimelig at de til gjengjeld betaler en moderat tribut til Midtens rike.

Hva som er sant, er underordnet
hva som er nyttig

At en slik tilnærming kunne avstedkomme stridigheter, er neppe tvilsomt. Men noe i nærheten av den brutaliteten og utbyttingen som europeere senere viste på dette kontinentet – og på andre – var det ikke.

Hva gjelder selektivitet er det særlig tre begivenheter som ikke har noen plass i Xi Jinpings fremstilling av historien:

- Det store spranget fremover (1958-1961)
- Kulturrevolusjonen (1966-1976)
- Studentopprøret våren 1989

Det store spranget fremover var Maos totalt mislykkede og katastrofale forsøk på å industrialisere Kina på rekordtid samtidig som jordbruket ble lagt om til kollektiv drift. Resultatet var hungersnød der anslagsvis 30 millioner kinesere mistet livet. Samt at en større andel barn som ble født i denne perioden, hadde misdannelser i det mødrene ikke hadde næring god nok til å bære dem friske frem.

At Mao mistet popularitet og støtte etter denne fadesen er ikke så vanskelig å forstå. For å gjenvinne makten slapp han Kulturrevolusjonen med dens voldelige rødegardister løs på folket og på det etablerte maktapparatet. Partiet som han selv hadde vært med på å skape, ble revet i stykker. Og Mao kunne på nytt innta posisjonen som Kinas ubestridte leder.

Som han var inntil sin død i 1976. Da ble også Kulturrevolusjonen formelt erklært over.

En tredje fortelling som Xi Jinping ikke forteller, er den om studentopprøret som startet midt på 1980-tallet. Studenter, etter hvert støttet av arbeidere og andre, forlangte at kampen mot inflasjon og korrupsjon måtte bli tatt på alvor, og at Kina måtte bevege seg i retning av et demokrati. Hver dag fra midten av april 1989 samlet det seg stadig flere mennesker på Den himmelske freds plass – etter hvert i tusenvis. Tidlig i juni da myndighetene var i ferd med å miste kontrollen, ble det besluttet å sette inn militære styrker. Den 4. juni, på ordre fra Deng Xiaoping, ble plassen ryddet. Flere hundre mennesker – kanskje så mange som et par tusen – ble drept. Demokratibevegelsen i Kina ble satt kraftig tilbake. Men likevel forble den en stor nok trussel mot regimet til at man fengslet Liu Xiaobo for hans (og andres) Charter 08.

Kan vi tro på forestillingen om Kinas "peaceful rise"?

Historien slik Xi Jinping presenterer den, blir stort sett godt mottatt av hans hjemlige publikum. Man liker å se seg selv i lys av tidligere tiders helter. Stoltheten over en ærerik historie hjelper godt på selvfølelsen. Videre fremmer historien, slik Xi fremstiller den, kinesernes patriotisme. Mytologi om fortiden anvendes som virkemiddel til å påvirke fremtiden. Skaper en historie for Kina som

underbygger rettmessige krav og forventninger.¹⁶ Forholdene legges til rette, både hjemme og ute, for "The Great Rejuvenation" av Midtens rike. Det bidrar til en mer selvsikker, og til tider brautende, fremferd.

Ved stadig å trekke kortet om hundre års ydmykelse, forlanger Kina at andre land skal akseptere at Kina ble "... a victim in the international system".¹⁷ Ved ensidig og ukritisk å fremholde Kinas uskyld, underslår man det faktum at Kina har en lang historie om brutalitet både hjemme og ute. Hva som er sant, er mindre relevant.

Vil retorikken om en harmonisk verden, preget av fred og samarbeid, vike plassen når kinesiske interesser tilsier noe annet? Kan vi, med andre ord, stole på Xi Jinping når han hevder at Kina ikke søker status som hegemon, men snarere har en drøm om "... peace, development, win-win and cooperation"?¹⁸

Statsvitere med god innsikt i Kinas historie og kultur, som Suisheng Zhao og Xu, tviler på det.

"... when it is materially strong, China acts like a realist power;

¹⁶ Historien, fremholder professor Carrai på side 18, blir ikke behandlet som "livets læremester", som kan gi rettledning for fremtiden, slik Cicero anbefalte. Det kinesiske kommunistpartiet ser på historien "... simply as an instrument that *per se* has no value if it is not legitimizing the CCP in its task of making China wealthy and powerful in the twenty-first century."

¹⁷ Side 17.

¹⁸ Side 15 hos Carrais.

when it is weak it takes a more defensive stand."¹⁹

Kinas "peaceful rise" har de liten tro på.

Noen flere vurderinger

Wang Yi – Kinas utenriksminister – har et godt poeng når han beskriver Xi Jnpings China Dream of Great Rejuvenation som "a key conceptual innovation in international affairs."²⁰ Det bevisst å bruke – og etter behov omskrive – historien er innovativt. Men en innovasjon av en slik karakter at andre land må være på vakt. Ikke la seg fange inn i urimeligheter som ender opp med at et land står til ansvar for ting det ikke har noe ansvar for.

Kinas håndtering av Norge etter at Liu Xiaobo ble tildelt Nobels fredspris i 2010, er et godt eksempel på dette. Norske politikere hadde ikke ansvar for denne tildelingen. Den norske nobelkomiteen hadde. Likevel lot myndighetene seg presse til å undertegne et dokument i 2016 der Norge erkjenner alle Kinas grunnleggende interesser ("core interests"), uten nærmere spesifisering, og uten å få noe igjen. Ikke en gang en erkjennelse av Nobelkomiteen er en frittstående institusjon, uten politiske bindinger.

... et lands historie om seg selv vil kunne ha betydning for andre land

¹⁹ Dette er Maria Adele Carrais oppsummering av Zhao og Xu sine vurderinger, side 19.

²⁰ Side 12 hos Carrais.

Om noe upassende, etter kinesiske ledes oppfatning, sies eller gjøres av folk i andre land – som å ta til orde for en internasjonal undersøkelse av hvorvidt coronaviruset hadde sitt opphav i Wuhan – kommer raskt anklagen om at da har man “såret det kinesiske folks følelser”. Å argumentere mot følelser er ikke enkelt. Det blir lite rom for en åpen og saklig dialog på jakt etter sannheten.²¹

Denne situasjonen har sammenheng med fravær av ytringsfrihet i Kina. Det var ikke alltid slik. Tidlig på 2000-tallet, da Kina var langt mer fri og åpen enn i dag, husker jeg en professor ved Fudan universitetet i

Shanghai som gav et seminar der temaet var Det store spranget fremover. Hans forskning tok for seg konsekvensene av denne tragedien. Hvor mange mennesker mistet livet? Hvor mange barn ble født med misdannelser? Et slikt seminar i dagens Kina – annet enn i et strengt lukket forum – tror jeg er helt utenkelig.

Kina er verdens mest folkerike land og har en av verdens raskest voksende økonomi. En bedre forståelse av og innlevelse i Den kinesiske drømmen er det viktig at et hvert lands utenriksdepartement erverver seg.

12. November 2021

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025>

²¹ <https://www.abc.net.au/news/2020-08-26/senior-chinese-diplomat-addresses-australia-coronavirus-tensions/12596602>